



NECESITATEA ȘI CĂILE MODIFICĂRII CLIMATULUI INVESTIȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Vitalie CAZACU, doctor, conferențiar universitar, IRIM
Aurelia CAZACU, doctorand, UTM

Rezumat

În acest articol sunt analizate diverse aspecte ale investițiilor: În orice economie investițiile fac legătura dintre prezent și viitor. Acumularea de capital fix, atât productiv, cât și neproductiv, construirea de clădiri de locuit, școli, teatre etc., asigură premisele ridicării standardului de viață al populației. Autorii evidențiază necesitatea schimbării esențiale a politicilor investiționale. În concluzii ei susțin că îmbinarea politicii de asigurare a investițiilor cu politica de promovare a exporturilor creează o premisă puternică pentru garantarea creșterii economice.

Cuvinte-cheie: *Investiții, politici investiționale, politica de promovare a exporturilor, strategia de atragere a investițiilor, mediul de afaceri.*

THE NEED AND WAYS OF MODIFYING INVESTMENT CLIMATE IN REPUBLIC OF MOLDOVA

Vitalie CAZACU, IRIM
Aurelia CAZACU, UTM

Abstract

In this article, various aspects of investments are analyzed. In every economy, investments make the link between present and future. Gathering of fix capital, both productive and unproductive, constructing buildings for leaving, schools, theaters, ensure the premises of raising population standards of live. The authors emphasize the need for essential change of investment policies. In conclusions, authors present the idea that combining the policy of investment with that of exports promotion will create a strong prerequisite for the economic growth.

Keywords: *investments, investment policies, exports promotion policies, strategy for attracting investment, business environment*

Atragerea investițiilor și promovarea exporturilor este o prioritate strategică a Guvernului Republicii Moldova la etapa actuală. Pentru soluționarea sarcinilor strategice de dezvoltare a economiei țării este necesară mobilizarea resurselor investiționale considerabile. Creșterea investițiilor este unul din factorii de bază, care contribuie la creșterea nivelului producției industriale, ameliorarea complexă a economiei naționale, soluționarea problemelor ce țin de re tehnologizarea întreprinderilor.

Însă, pentru atragerea investițiilor este necesar un climat investițional mai favorabil, care include stabilitatea macroeconomică pe termen lung, stabilitatea legislației ce va asigura drepturile investitorilor și reguli clare privind activitatea investițională, dezvoltarea infrastructurii de afaceri, inclusiv serviciile financiare, juridice etc., precum și alte componente, printre care transparența în activitatea organelor de stat, încrederea în mediul de afaceri etc.

În ansamblu, Moldova ar putea fi examinată ca o țară atractivă din punct de vedere economic. Însă, volumul real de investiții atrase în economia țării nu corespund nici potențialului țării, nici cerințelor dezvoltării economiei naționale. Ameliorarea



situației e posibilă doar în cazul desfășurării unei politici raționale de stimulare a activității investiționale. Experiența demonstrează, că crearea regimului favorabil pentru activitatea investițională nu numai stimulează fluxul de investiții în țară, dar și contribuie considerabil la creșterea exporturilor.

Actualmente, acțiunile multor organe ale administrației publice în acest domeniu deseori sînt neconsecutive și necoordonate, prioritățile în politica investițională nu sînt bine determinate, ceea ce contribuie la scăderea calității investițiilor atrase. Fără elaborarea și efectuarea unei politici investiționale unice de stat, eficiența eforturilor întreprinse va fi scăzută, iar scopurile și obiectivele puse - nu vor fi atinse [1, p.3]. Astfel, se impune necesitatea asigurării unei creșteri calitative a investițiilor. Un „salt investițional” calitativ va contribui la dezvoltarea sectorului de producere a mărfurilor și prestare a servicii și, drept rezultat, creșterea exporturilor din Republica Moldova.

Necesitatea unei viziuni noi în politicile de atragere a investițiilor și promovare a exportului este mai mult decît actuală fiind dictată de mai mulți factori, principalii dintre care sunt după cum urmează[2]:

- Lipsa unei viziuni consistente și a unei abordării bine-structurate referitor la sarcinile politicii actuale de promovare a exportului și investițiilor. Totodată lipsește și o viziune clară referitor la instrumentele ce trebuie folosite în vederea realizării acestor sarcini.

- Guvernul și donatorii străini duc lipsa unei abordări comune a componentelor politicii de promovare a exportului și investițiilor. Deseori se întîmplă cînd donatorii străini au o viziune proprie asupra priorităților politicii de promovare pe care le abordează în cadrul proiectelor lansate. Aceste abordări ale donatorilor deseori se contrapun (generînd dublări și incoerențe) și nu tot timpul corespund anticipărilor inițiale ale Guvernului.

- Eficiența redusă a utilizării instrumentelor de promovare de care actualmente dispune Guvernul și pe care le aplică.

- Intensitatea descrescătoare a activității Organizației de promovare a exporturilor din Moldova (OPEM) și lipsa unei viziuni definite și unice asupra locului său în implementarea politicii de promovare a exportului și investițiilor.

Îmbinarea politicii de atragere a investițiilor cu politica de promovare a exporturilor creează o premisă puternică pentru generarea creșterii economice și ridicarea bunăstării poporului. Astfel, o atenție deosebită urmează a fi acordată atragerii investițiilor în sectoarele economiei naționale cu orientare la export, care sunt capabile să asigure inovații și transfer de know-how, valoare adăugată înaltă și crearea unei infrastructuri tehnice și economice eficiente[3, p.4]. Gestiunea centralizată a economiei din Republica Moldova a fost înlocuită treptat de reglementarea economico-legislativă a activității antreprenoriale. Pe parcursul a 20 ani de suveranitate și independență au fost aprobate un șir de legi, acte normative, ca exemplu sunt legea cu privire la societățile pe acțiuni, legea cu privire la valorile mobiliare, Codul Fiscal, Codul Civil și altele. Dar, cu toate acestea legislația moldavă rămîne în continuare complicată, confuză, cu lacune mari și cu antagonisme. Pe parcursul ultimilor ani, Republica Moldova a întreprins o serie de măsuri direcționate spre crearea cadrului juridic special de reglementare și promovare a comerțului exterior. În prezent Moldova este parte la 38 acorduri bilaterale privind colaborarea comercial-economică, 17 acorduri de comerț



liber în cadrul CSI și Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-est, 35 acorduri bilaterale privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor.

Acest proces multi-dimensional, în particular, presupune o abordare complexă a domeniului cercetat, cu utilizarea mecanismelor speciale de stimulare și reglementare a acestui sector. În acest sens promovarea integrării economice internaționale, pentru Republica Moldova înseamnă înființarea zonelor comerțului liber, încheierea acordurilor în domeniul colaborării vamale, aderarea și ratificarea tratatelor, acordurilor în materia comerțului exterior. Totodată, căpătând statut de țară membră la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Republica Moldova a obținut accesul spre liberalizarea schimburilor comerciale, fapt ce le permitea înființarea zonelor de liber schimb și uniuni vamale.

În ultimii ani, autoritățile țării au întreprins un șir de acțiuni ce au drept obiectiv îmbunătățirea climatului investițional. Astfel, la 9 noiembrie 2006, Guvernul Republicii Moldova a aprobat „Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006- 2015”[1].

Această strategie prevede un număr important de măsuri: realizarea cărora va schimba în bine climatul investițional și va face țara noastră mai atractivă pentru investitorii străini.

Principalele acțiuni în acest sens vor fi:

1. Promovarea imaginii țării;
2. Îmbunătățirea mediului de afaceri prin efectuarea reformelor regulatorii (implementarea „ghilotinei-I”, care presupune revizuirea actelor legislative ce reglementează activitatea de întreprinzător); limitarea implicării organelor de control în activitatea de întreprinzător; asigurarea acordării facilităților fiscale investitorilor; prevenirea și combaterea corupției; simplificarea procedurilor vamale; perfecționarea sistemului judiciar existent prin transformarea acestuia într-unul independent, integru și calificat;
3. Modificarea legislației cu privire la regimul investitorilor în Moldova în scopul facilitării intrărilor noi de investiții străine;
4. Dezvoltarea infrastructurii;
5. Finanțarea investițiilor din bugetul de stat prin sporirea, în structura bugetului, a cotei alocărilor mijloacelor spre investiții;
6. Dezvoltarea pieței financiare;
7. Stimularea investițiilor prin acordarea investitorilor străini a unor facilități fiscale, în special în scopul simplificării importului utilajului și echipamentelor, destinate lansării activităților de producere și prestare a serviciilor;
8. Dezvoltarea zonelor economice libere și crearea parcurilor industriale.

Rezultatele și realizările obținute pe parcursul ultimilor ani în urma efectuării acțiunilor majore care au influențat pozitiv asupra ameliorării situației în cadrul comerțului exterior sunt următoarele:

- s-a obținut regimul special în cadrul Sistemului Generalizat de Preferințe (GSP Plus) din partea UE;
- se implementează activ acordurile bilaterale de comerț liber cu țările CSI și ale Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-est;
- s-a elaborat cadrul regulatoriu privind implementarea acordurilor semnate în cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est;



- au fost deschise reprezentanțe comercial-economice în cadrul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotare;

- au fost elaborate Programe ramurale de dezvoltare în sectorul industrial și agro-alimentar;

Totodată au fost întreprinse măsuri în vederea consolidării imaginii Republicii Moldova și a producției autohtone pe piețele externe prin elaborarea și difuzarea cataloagelor, broșuri, CD-uri cu materiale promoționale potențialilor parteneri comerciali; organizarea expozițiilor permanente în incinta ambasadelor Republicii Moldova peste hotare și desfășurarea acțiunilor promoționale de genul „Zilele Republicii Moldova”:

- desfășurarea la Chișinău a forului „Moldova deschisă business-ului internațional”, la care au luat parte aproape 200 investitori din 20 de țări, organizat de Ministerul economiei și Organizația de promovare a exportului din Moldova în toamna anului 2004 și care de acum devine o tradiție, căci a fost desfășurat și în anii următori;

- a devenit de acum tradițională sărbătoare a vinului, desfășurată la începutul lunii octombrie;

- activitatea desfășurată în cadrul complexului „Mold-Expo” de organizare a expozițiilor permanente și periodice etc.

Aceste tehnici sunt de bun augur pentru promovarea imaginii Republicii Moldova peste hotarele țării, dar nu sunt insuficiente pentru a declara că deja suntem o țară recunoscută, avem de oferit doar aspecte pozitive ale factorilor economici și legislative, ceea ce de fapt încă este departe de realitate.

Implicarea guvernului este o particularitate vitală la etapele inițiale de promovare a investițiilor inclusiv și a celor inovaționale, atât de necesare dezvoltării economice a Republicii Moldova prin coordonarea problemelor, cercetările de bază, testarea care reprezintă aspecte inerente în procesul de atragere a investițiilor străine. Ca o parte componentă a politicii promovată de guvern, mai pot fi analizate determinantele macroeconomice care ar favoriza transferurile remitențelor în țara de proveniență. Deci, transferurilor bănești provenite de la cetățenii care sunt încadrați în câmpul muncii peste hotare le putem atribui funcțiile similare fluxurilor de capital privat și statal, din momentul în care acestea asigură creșterea economiilor în valută străină, care ulterior nimeresc în economie și favorizează dezvoltarea acesteia. Efectele transferurilor bănești vor depinde de politica promovată de guvern, în ceea ce ține de controlul și gestiunea fluxurilor bănești de peste hotare și formarea unui mediu economic ce va favoriza investițiile în sectoarele productive, care ar încuraja transferurile migrantilor în țara de origine.

A fost elaborat ghidul informativ „Oportunități de finanțare a antreprenoriatului în Republica Moldova” și distribuite agenților micului business un șir de alte studii: „Dezvoltarea sectorului micului business în Republica Moldova”, „Analiza comparativă a mediului de afaceri al IMM în Moldova”, „Impactul zonelor economice libere asupra creșterii întreprinderilor mici și mijlocii”, Studiul de fezabilitate privind clustrele din diferite sectoare ale economiei naționale, „Impactul investițiilor străine directe în Moldova”.

Acțiuni speciale au fost întreprinse în vederea îmbunătățirii calității mărfurilor și serviciilor. Astfel a fost elaborat Programul ramural „Calitate”, care include graficul de implementare a sistemelor de management al calității conform standardelor ISO 9000 la întreprinderile industriale, graficul de acreditare a laboratoarelor/centrelor de



încercări ale întreprinderilor și lista standardelor internaționale recomandate pentru utilizare de către agenții economici.

Întru implementarea în sectorul producerii industriale a standardelor internaționale a fost efectuată armonizarea standardelor naționale cu cele regionale și internaționale (ISO, EASC, CEN, CENELEC, Codex Alimentarius), conform angajamentelor Republicii Moldova asumate în procesul de aderare la OMC.

Reieșind din cele relatate, trebuie de menționat despre faptul că o parte din măsuri preconizate nu au fost realizate, pe motivul lipsei unei conlucrării dintre ministerele și serviciile guvernamentale. Fluctuația activă a cadrelor responsabile pentru realizarea anumitor sarcini nu permite executarea acestora la nivel înalt. Totodată, este necesar de a identifica și găsi surse financiare suplimentare ce ar contribui la formarea fondului de susținere a exportului. Situația este alarmantă pentru economia Republicii Moldova – este evident că calitatea mediului investițional are tendințe de micșorare, în pofida tuturor modificărilor din domeniul legislativ și instituțional realizate în Moldova pe parcursul ultimilor 2-3 ani. Schimbările efectuate de Guvernul Republicii Moldova au drept obiectiv crearea unor condiții favorabile pentru desfășurarea activității economice. Rezultatele obținute denotă o stagnare în cadrul economiei naționale. Însă, după cum s-a dovedit din experiența internațională în promovarea metodei ghilotinei: efectele dorite în urma modificărilor radicale care s-au realizat în domeniul legislativ și cel instituțional nu întotdeauna sunt imediate și pozitive. Sperăm că rezultatele pozitive vor surveni și în economia republicii, fie ele obținute și după o anumită perioadă de timp.

Din cele expuse putem concluziona că, prin intermediul diferitor mecanisme guvernul țării are posibilitatea de a transforma economiile remitenților în surse investiționale adiționale, de care vor profita consumatorii de capital ce temporar înregistrează insuficiență de disponibilități bănești.

Toate aceste tehnici de atragere a investițiilor trebuie realizate în paralel. Este necesară elaborarea unor scenarii cu variantele probabile de evoluție a acestor proiecte, cu prezentarea prealabilă a diminării situațiilor de conflict sau a situațiilor ce pot parveni în urma factorilor cu caracter înalt al riscului.

Așadar, actualmente Guvernul Republicii Moldova a întreprins un număr mare de măsuri, strategii și tehnici în atragerea și implantarea investițiilor în economia națională, dar după cum se știe: efectele scontate ale unui proiect sau reforme nu-și găsesc realizarea imediată, ci doar după un anumit timp. Este important să nu se sisteze inițiativele de dezvoltare a țării și să nu se stopeze la rezultatele ce deja au fost atinse[4;5; 6; 7].

Orice program economic, în toate economiile, pune la baza propriilor prognoze factorul investițional. Investițiile, sunt motorul suplimentării, diversificării și creșterii calitative a tuturor factorilor de producție. Rolul investițiilor în dezvoltarea economică a unei țări este deosebit de complex, pentru că ele influențează structurile de proprietate, structurile economice pe ramuri și subramuri, structurile tehnologice, structurile ocupării forței de muncă, cu consecințe directe și indirecte în plan social, influențând ritmul de dezvoltare al țării. Investițiile alcătuiesc un pilon de bază pe care se sprijină dezvoltarea țării și a societății în ansamblu.

Investițiile străine reprezintă un element important al dezvoltării economiei oricărei țări și a funcționării acesteia pe principiile economiei de piață. Ele au o



importanță mare pentru consolidarea economiei țărilor în tranziție și integrarea acestei categorii de țări în economia mondială. Cu ajutorul investițiilor străine, are loc procesul de modernizare a economiilor naționale, în special a celor în tranziție, prin implementarea tehnologiilor avansate, know-how-urilor, utilajului cel mai performant, noilor standarde de calitate, prin trecerea la un tip superior de creștere economică și specializare internațională. Atragerea investițiilor străine pe viitor reprezintă remediu cu efect imediat pentru revitalizarea economiei țării atît timp cît nu vor începe să funcționeze satisfăcător propriile mecanisme de piață. Astfel, pentru dinamizarea procesului investițional este necesară implementarea unor astfel de măsuri, care ar ține cont de aceste cauze și factori cu influență negativă [8].

Investițiile străine nu trebuie considerate colac de salvare (panaceu universal), care în mod automat conduc la efecte pozitive macroeconomice și microeconomice. Eficiența investițiilor străine depinde de calitatea acestora, precum și de ramurile în care sunt atrase. În aceste condiții, crearea unui climat de investiții și mediu de afaceri merit să încurajeze, să stimuleze performanțele competiției în afaceri trebuie să devină ținta principală a politicii economice. Pentru atragerea investițiilor străine, dar și interne, se impune crearea unui climat investițional mai favorabil, și nu numai din punct de vedere teoretic, dar și practic.

Analizând corelația: investiții străine – creștere economică, ajungem la concluzia că investițiile străine au un impact pozitiv asupra creșterii economice doar în cazul când statul promovează cu insistență propria sa politică investițională, ținând cont de interesul național și prioritățile dezvoltării țării.

Așadar, statul trebuie să asigure condiții clare și stabile pentru investitori și economie în întregime, un sistem de protecție și stimulare a investițiilor.

Prioritățile politicii investiționale de stat sunt: stimularea modernizării complexe și reformarea structurală a producerii, sporirea competitivității sectorului de prelucrare al industriei, dezvoltarea investițională accelerată a sectoarelor „economiei noi” și, în primul rând, formarea ramurilor inovaționale și informaționale, a unui nou aspect tehnologic al economiei naționale.

În concluzie, putem constata:

- Condițiile tranziției la economia de piață s-au manifestat în Republica Moldova printr-o acută criză economică și o instabilitate politică de durată, care a determinat caracterul fragmentar al politicii investiționale;

- Stimularea investițiilor constituie elementul de bază al creșterii economice, care asigură reînnoirea mijloacelor de producție și determină în mare măsură dezvoltarea de mai departe a economiei țării. Cert este faptul că fără investiții dezvoltarea societății în genere este problematică;

- Desfășurarea vastă a activității investiționale – resortul creșterii economice – trebuie să fie bazată pe o politică investițională bine argumentată;

- Rolul guvernului local în atragerea investițiilor este deosebit de important;

- Este nevoie de perfecționarea legislației Republicii Moldova în vederea creării stimulentei pentru investitorii străini (privind taxele vamale, asigurarea investițiilor etc.).

- Investițiile străine directe reprezintă un mecanism instructiv important. Investitorii străini aduc tehnologii noi și legături cu piețele internaționale, astfel facilitând majorarea



productivității întreprinderilor. Nivelul înalt al ISD deseori îmbunătățește productivitatea la nivel de țară, chiar și printre agenții economici fără proprietate străină;

- Putem spune că economiile ce primesc mai multe investiții străine directe au și o creștere economică mai rapidă. Această relație dintre ISD și creșterea economică nu poate fi relevantă la nivelul indicatorilor macroeconomici, dacă rolul sectorului străin în economie este foarte mic;

- În situația Republicii Moldova este necesară o mobilizare importantă de resurse investiționale atât din interior, cât și din exterior. Soluționarea acestei probleme este chemată să sprijine Strategia Investițională a Republicii Moldova. Acest document, în prima parte, face o evaluare a situației privind procesul investițional.

Astfel, crearea climatului investițional favorabil în Republica Moldova trebuie să urmeze trei direcții: perfecționarea bazei legislative și a celei normative; dezvoltarea infrastructurii investițiilor străine; activizarea integrării în procesele investiționale la nivel internațional.

Pentru atragerea investițiilor străine în Moldova, este necesară adaptarea la condițiile Moldovei a experienței țărilor dezvoltate și a țărilor noi membre ale UE, și anume: existența centrului specializat pentru susținerea investițiilor străine, introducerea sistemului dezvoltat de deservire bancară și de asigurare, a serviciilor consultative, asigurării cu transport și comunicații; strategiilor corporative; motivărilor investiționale a celor mai mari societăți transnaționale; analizei mediului concurențial; politicii efectuate în domeniul legislației, adoptate de către principalele țări concurente.

Pentru consolidarea imaginii Moldovei ca țară cu un climat macroeconomic stabil, care garantează siguranța și recuperarea investițiilor, este rațională elaborarea unui program special, care ar include măsurile orientate spre crearea credibilității și motivării investitorilor străini. În programul respectiv, criteriile de bază ale stabilității și atractivității pieței pentru investitori vor deveni: garantarea drepturilor de proprietate, valuta forte, impozitarea adecvată, guvernul democrat transparent în acțiunile sale.

Referințe bibliografice

1. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015. – Ministerul Economiei și Comerțului al RM, 2006.
2. Planul Național de Dezvoltare 2008-2011. Document de Strategie. - Chișinău, 2007.
3. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015. – MEC al RM, 2006.
4. Legea Republicii Moldova „privind investițiile străine” nr. 999-XII din 01.04.1992 cu modificările și completările până în prezent.
5. Legea Republicii Moldova „cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător” nr. 81-XV din 18.03.2004.
6. Hotărârea Guvernului RM „privind aprobarea Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015” nr. 1288 din 09.11.2006.
7. Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2011. - Chișinău: Statistica, 2011.
8. **Chistruga B.** Problema investițiilor străine și sectorul businessului mic și mijlociu în Republica Moldova. „Procesele investiționale din R.Moldova”. - ULIM, Chișinău, 2002.

www.vitalie_cazacu@mail.ru

Prezentat la 20 decembrie 2012